

ק.ב.

א. עכו"ם, ויש מחמירים. ז. בשו"ת שלמת חיים ובסוד ישרים להרב פעלים כתבו שאין אדם יכול לאסור מאכל חברו בענין זה, לפי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ח. י"א שבלייל פסח אין קפידא, שהרי לילה זה משומר ובא מן המזיקין (וצ"ע האם שמירה זו היא גם כלפי רוח רעה).

ה. לימא ז' קולות שאמר דוד על המים פירש המהרש"א, שז' קולות אלו הם קדושות שלו יתברך, ומבריחין הרוח רעה שעל המים, ואף שרק אחד מהם הוא על המים, אבל כולם נקראים על שם הראשון, שהוא על המים.

ה. פלניא בר פלנתא צחינא מיא פירש הבן יהודע, שכיון שקורא לחבירו בשמו, תרגיש הרוח הרעה שיש שם אחר עמו, ולא תתגרה בו. ומה שצריך להזכיר שם אמו, כיון שהרוח שומעת שתי שמות, של זכר ונקבה, תחשוב שיש עמו שנים, איש ואשה, והרי נעשו בין הכל שלשה, ובורחת מן אותם המים, כי בג' בורחין מזיקין.

ו. פשיטא וכו' בדבר שמואל ביאר השקלא וטריא בגמרא, שהיה פשוט שצריך לעשות כל טעדיקי כדי לקיים המצוה, ולזה אמרו ששיטת רבי עקיבא היא שאין צריך לבזות עצמו כדי לקיים מצוות (עכ"פ מצוות דרבנן, ע"י ביאור"ל סוס"י תרנ"ו), והחידוש הוא שלארבע כוסות צריך אף לבזות עצמו.

ז. עשה שבתך חול וכו' נחלקו הראשונים בביאור הדין, שיטת התוס' (ב"ב ט) שאין לו לאכול אלא שתי סעודות, ולא יצטרך לבריות. אבל המאירי (שבת קיח.) כתב שאפילו עני שבישראל צריך לאכול שלש סעודות, ולא אמרו עשה שבתך חול וכו' אלא שלא להרבות בהוצאות לשבת. ובחתם סופר כתב, שמה שאין לסמוך על הבריות לאכול שלש סעודות, הוא משום שהמקור לדין ג' סעודות, הוא ממה שנאמר ג' פעמים 'היום' בפרשת המן. ויסוד המן הוא ללמד, שכל צרכי האדם מן השמים, וע"כ, אינו בדין שיצטרך לבריות כדי לקיים דבר שהוא זכר למן, שהרי זה סותר הענין של הבטחון שצריכין ללמוד מהמן. ובתוס' ביצה (טו.) הקשו מהמבואר שם שיש לאדם ללוות בשביל הוצאת שבת ויו"ט, שלוו עלי ואני פורע, ע"ש מה שכתבו בזה.

ח. הוי עז כנמר פירש רש"י, התחזק במצוה יותר משהיכולת בידך. ובט"ז (או"ח סי' רמ"ב ס"א) האריך מאד בביאור דברי הטור בענין זה דעשה שבתך חול וכו'. וכתב, שמי שאין לו משלו כלל, עליו

המשך בעמוד הבא

א. דשקיל מזייה ולא משי ידיה מפחיד תלתא יומי בכף החיים (או"ח סי' ד' אות צ"ב) כתב לדון האם המתגלח על ידי אחרים צריך ליטול ידיו, וכתב שלכאורה אינו צריך, אבל מנהג העולם ליטול, והביא ראיה לזה. עוד כתב שהמגלח אחרים צריך ליטול ידיו, משום שלא גרע מהחופף בראשו. אולם כתב שהנוטל צפרני אחרים אין צריך ליטול, לפי שהנגיעה בצפרנים לבד, אינה מחייבת נטילת ידים. עוד כתב (שם אות צ"ג) שאין חילוק בין אם העביר השער ע"י תער או ע"י מספרים, ולעולם צריך ליטול ידיו. וברבבות אפרים (ח"א סי' י אות א) צידד שהמגלח זקנו אין צריך ליטול ידיו.

ב. אוכלין ומשקין תחת המטה אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהם כתב השו"ע (יו"ד סי' קט"ז ס"ה) לא יתן תבשיל ולא משקים תחת המטה מפני שרוח רעה שורה עליהם. ומשמע כדברי הירושלמי (תרומות פ"ח ה"ג) שדין זה נאמר דוקא בתבשיל, ולא במאכל חי, ועוד שלא הזכיר האיסור גם במחופין, וכל זה דלא כהבבלי כאן. וכבר תמה האגרות משה (יו"ד ח"ג סי' ט) מדוע פסק המחבר כהירושלמי ודלא כהבבלי.

ובתורת חיים (שבועות טו: צוין בגלה"ש כאן) כתב בטעם הענין, שהשינה היא אחד משישים במיתה, וכשנשמתו יוצאת ממנו שורה עליו רוח רעה, וכשהוא מאהיל בשעת שינה על המאכלים הרי הוא כאילו אהל המת.

אכן הרמב"ם (רוצה פ"יב ה"ה) פירש הטעם משום שמא יפול בו דבר המזיק ואינו רואהו. וכבר תמה עליו הראב"ד שהטעם הוא משום רוח רעה כמבואר בירושלמי, וגם בדברי הראב"ד יש לתמוה, מדוע לא הזכיר דברי סוגייתנו אלא את דברי הירושלמי.

ג. אוכלין ומשקין תחת המטה וכו' יש כמה פרטי דינים בזה, ונביא קצתם, ועי' באריכות בספר שמירת הגוף והנפש (פרק י"ד) בענין זה. א. י"א שדין זה הוא רק לכתחילה (וכמשמעות לשון השו"ע שהובא לעיל), ויש מחמירים גם בדיעבד, ומביאים מעשה מהחזו"א שהיקל בדיעבד. ב. י"א שאם היו צרורים וחתומים מותרים אפילו לכתחילה, וכן פסק ביביע אומר (או"ח ח"ד סי' ה), ויש אוסרים, וכן לכאורה מבואר בדברי הגרי"ש כאן. ג. י"א שהאיסור רק כשאדם ישן על המטה, ויש חולקים ואוסרים כל שהיה תחת המטה אף אם לא ישנו על המטה. ד. י"א שהאיסור הוא רק תחת מטה של תשמיש המטה, ויש חולקים. ה. יש מקילים במיטת תינוק (ונפקא מינה באוכלין ומשקים תחת עגלות של תינוק, ובהערות להגר"ש כתב סברא נוספת להתייר עגלות). ו. יש מקילים תחת מיטת

מראי מקומות - פסחים

ק"ב. (המשך)

יא. אם ביקשת ליחנק היתלה באילן גדול בדברי רשב"ם משמע שהעצה היתה ללמוד כל דבריו מרבו. אבל מרש"י משמע שהכוונה שהוא צריך לומר את דבריו מאילן גדול, ולא דוקא ללומדם מאדם גדול. ובמגן אברהם (או"ח סי' קנ"ו סק"ב) כתב וז"ל, 'אם שמע דין ונראה לו שהלכה כך, מותר לאמרו בשם אדם גדול כי היכי דליקבלי מיניה', והביא כן מעירובין ומסוגייתנו, ולכאורה יש לפרש שזוהי כוונת רש"י. אבל במור וקציעה בסוגייתנו חולק על המג"א, וסובר שאין מסוגייתנו ראייה כלל, וציין לפירוש רש"י, ומשמע שהבין בכוונת רש"י כעין דברי הרשב"ם. וכתב שיש פעמים שאדם יכול לעשות כן, אבל יעויין בדבריו באילו אופנים שייך לעשות כן.

יב. מאי ניהו גרושה בחיי בעלה הקשה העיון יעקב, מדוע אין מזהירין גם את האשה שלא תנשא לאיש שגירש אשתו בחייה. ותירץ, שהמגרש מגרש מרצונו ואינו זוכרה עוד, וגם מתחילה היה יכול לישא כמה נשים בבת אחת [וצע"ק בדבריו מהאמור בגמ' גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה, וזה כולל את דעת הגרוש על אשתו הראשונה שגירשה].

יג. ואי בעית אימא אפילו באלמנה לפי שאין כל האצבעות שוות דייק היעב"ץ שהאיסור הוא רק מטעם זה, ולא כמו שאמרו בזוהר, שיש סכנה לישא אלמנה. ובשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' י"ט) האריך בענין זה, וכתב שהמחמיר שלא לישא אלמנה טעמו ונמוקו עמו, אבל רבים עשו כן, ושומר פתאים ה'.

לעשות שבתו חול. ומה שאמרו הוי עז כנמר וכו', היינו למי שיש לו מעט משלו, שיש לו לחזק עצמו לקנות לו עכ"פ כסא דהרסנא. ובמשנה ברורה (שם) הוסיף שמי שבלאו הכי יצטרך לבריות, יש להם ליתן לו לכל הג' סעודות, ואין אומרים עשה שבתך חול אלא למי שעל ידי זה לא יהא צריך כלל לבריות.

ט. בני אל תשב בגובהה של עיר ותשנה בהערות להגרי"ש ביאר, שאם ילמד בגובה העיר, ישאלוהו ויפסיקו אותו כל היום בשאלות ועצות, ולא יוכל ללמוד תורה כהוגן, ולהשתלם בתורה עד מעלתה, ויהיה עם הארץ ח"ו, וחייך קודמין.

י. ליוחאי אבא ומוסרך ביאר המהרש"א, שאף שהיה רבי עקיבא כבר חבוש בבית אסורים, אפשר שגיוזם עליו למוסרו על דבר גרוע יותר. ועל זה השיב לו רבי עקיבא שיותר ממה שהעגל וכו', אלא שאינו רוצה שרשב"י ימסר לסכנה, שלא יהא נתפס על כך. לזה השיב לו שהעגל בסכנה, אבל אתה ר"ע כבר נתפסת, ומה אכפת לך שוב.

ובהערות להגרי"ש ביאר, שר"ע סבר שיותר לו למסור נפשו ללמוד תורה כדי לחזק הדת וללמד לעם ישראל תורה מה היא, וגם שידע שסופו להריגה, וכפי שאמר לו ר"א לר"ע סופך קשה משלהן. אבל לענין רשב"י, סבר ר"ע שאין לו למסור נפשו ללמוד תורה, ורשב"י סבר שגדול היה ויצא מלימוד זה חיזוק הדת, וזה היה הנידון ביניהם האם היה מותר לרשב"י למסור נפשו על לימוד התורה מר"ע או לא.